

OPEN DATA EN DYNAMISCHE VERANTWOORDING

REFLECTIES OP EEN OPKOMENDE TREND

Web 2.0, waarbij media niet langer een *one-way stream* zijn, betekent ook een verandering in de manier waarop publieke organisaties zich verantwoorden. In dit artikel beschrijven wij diverse vormen van dynamische verantwoording, die de afgelopen jaren naast de meer traditionele verticale en horizontale verantwoordingsmechanismen zijn komen te bestaan. Dynamische verantwoording gebruikt de technische mogelijkheden die web 2.0 biedt en maakt een eind aan verantwoording als eenrichtingsverkeer: de burger heeft nu de mogelijkheid om te reageren en om overheden ook actief ter verantwoording te roepen. Wij reflecteren op deze opkomende trend in dit artikel door te verkennen welke vragen die oproept voor het Nederlandse openbaar bestuur.

Inleiding

Verantwoording over de besteding van publieke middelen en de uitoefening van publieke taken, is één van de centrale mechanismen in ons openbaar bestuur (Behn, 2001; Bellamy & Palumbo, 2010; Mulgan, 2003). Waar het verantwoordingsmechanisme voorheen uitsluitend gericht was op de politieke principaal via verticale lijnen, is het nu vooral ook zaak rekenschap af te leggen aan een bredere groep belangheb-

Iris Vanhommerig
Philip Marcel Karré

I. Vanhommerig MSc is freelance bestuurskundig onderzoeker, wetenschappelijk vertaler en web-developer.

Dr P.M. Karré is senior onderzoeker bij de Nederlandse School voor Openbaar Bestuur en programmeerder bij de Master Urban Management van de Hogeschool van Amsterdam.

benden via horizontale verantwoording (Bovens & Schillemans, 2009).

Door de opkomst van web 2.0 is naast deze twee reeds ingeburgerde vormen een derde aan het ontstaan, die in een eerder in *Bestuurskunde* verschenen artikel als dynamische verantwoording is geduid, 'een vorm van publieke verantwoording die het vormgeven van verantwoordingsrelaties en verantwoordingsproducten (bewust) overlaat aan het maatschappelijk krachtenveld. De richting van informatiestromen, de samenstelling van het verantwoor-

dingsforum en de frequentie en inhoud van de verantwoordingsproducten worden bepaald door de niet-exclusieve verzameling van burgers en maatschappelijke actoren die zich geroepen voelen de overheid tot verantwoording te roepen.' (Cels, Van Twist, De Jong, & Karré, 2010, p. 46).

In dit artikel beschrijven wij op basis van een eerste verkenning (mede gebaseerd op Schillemans, Vanhommerig, & Van Twist, 2012; Vanhommerig & Van Twist, 2011) een aantal voorbeelden van dynamische verantwoording uit binnen- en buitenland en stellen we de vraag wat de bredere gevolgen kunnen zijn van deze ontwikkelingen. Omdat het hier om een opkomende trend gaat, kunnen we nog niet putten uit diepgaand onderzoek. Die trend is op dit moment nog volop in ontwikkeling, net zoals de initiatieven die wij beschrijven. Wij reflecteren in dit artikel daarop en geven een aanzet tot discussie door te verkennen welke vragen deze ontwikkelingen oproepen voor het Nederlandse openbaar bestuur.

In de volgende paragraaf bespreken we een aantal voorbeelden van dynamische verantwoording die vanuit de overheid geïnitieerd zijn. Het gaat hier om verantwoording met interactie met burgers als doel, of zelfs in de hoop dat de burger de door de overheid naar buiten gebrachte informatie (Open Data) oppakt, en hier op een innovatieve manier meer aan de slag gaat om zo tot nieuwe inzichten te komen. In paragraaf drie gaat onze aandacht uit naar initiatieven van burgers die als doel hebben de overheid tot verantwoording te roepen. Afsluitend bespreken we in de laatste paragraaf welke lessen we kunnen trekken uit deze eerste verschijningsvormen van een nieuw fenomeen.

Web 2.0: overheidsinitiatieven

Verantwoorden door (in real time) verslag te doen van activiteiten

Internet, en vooral web 2.0, is een snelle en goedkope manier om in contact te treden met een grote groep mensen. De meeste overheidsorganisaties communiceren al jaren via hun eigen website, maar steeds meer organisaties vinden het ook belangrijk om aanwezig te zijn op sites als Facebook en Twitter. Dergelijke sites hebben (in tegenstelling tot de eigen site) al een groot aantal gebruikers, en zijn voor burgers dus een bekend platform. Bovendien maakt web 2.0 interactie mogelijk: burgers kunnen commentaar leveren en vragen stellen.

Daarmee is het ideaal voor overheidsorganisaties om burgers (en politici) te laten zien wat ze allemaal doen – en daarmee hoe cruciaal en onmisbaar

Via sociale media laten zien hoe onmisbaar je bent

hun rol is en met hen daarover in discussie te komen. Veel politiekorpsen maken bijvoorbeeld gebruik van Twitter (zie ook het artikel van Meijer et al. in dit nummer). De politie van de regio groot-Manchester in het Verenigd Koninkrijk organiseerde zelfs een Twitterdag ('Greater Manchester Police – crime prevention, safety, police jobs,' 2010, 'Police in 24-hour Twitter project,' 2010) waarop ze, een dag lang, elk incident waarop ze reageerde, hoe klein ook, op Twitter postte. Deze dag kwam op een moment dat de Britse

regering zich beraadde over grote bezuinigingen, onder meer op de politie. De Twitterdag gaf de politie van Manchester de kans om duidelijk te maken wat er allemaal komt kijken bij politiewerk, en dat dit veel verder gaat dan meetbare prestaties, in de hoop daarover een debat aan te zwengelen.

Hoewel burgers bij deze vormen van web 2.0 de mogelijkheid hebben om te reageren, is de informatiestroom toch vooral eenzijdig. Er is sprake van interactie, maar deze is van de tweede

Open Government

orde, en verandert de oorspronkelijke datastroom niet. Dankzij de mogelijkheden van web 2.0 is het echter ook mogelijk om door interactie uit verantwoordingsdata iets nieuws te creëren, zoals het geval is met Open Data. Hier gaan we in de volgende paragraaf nader op in.

Synergie door interactie

Toen Barack Obama aantrad als president van de Verenigde Staten was zijn eerste daad in office het uitschrijven van een executieve order met de titel *Open Government*, met als doel op een transparante manier rekenschap te geven van overheidshandelen. Obama was niet de eerste kersverse bestuurder die dit ideaal propageerde. Bijna dertig jaar geleden was dit al zo gemeengoed dat het aanleiding gaf tot persiflage. Toen in 1980 de fictieve Jim Hacker aantrad als *Minister of Administrative Affairs* in de Britse comedy serie *Yes, Minister*, was zijn eerste doel transparantie te bevorderen door Open Government. Uiteindelijk komt weinig

terecht van deze mooie plannen. Sir Arnold, de *Cabinet Secretary* (en daarmee de hoogste ambtenaar in de Britse overheid), vat het samen met de woorden, '[*Open Government*] is a contradiction in terms: you can be open – or you can have government', en voegt hieraan toe dat, '*If people don't know what you're doing, they don't know what you're doing wrong*' ('Open Government,' 1980).

Sinds 1980 is er gelukkig veel veranderd, zowel op het vlak van bestuurlijke openheid alsook wat de technische mogelijkheden betreft die bestaan om informatie uit te wisselen. Het eerste grote project dat invulling moest geven aan Obama's Open Government is *Recovery.gov*, een website waarop in detail te volgen valt hoe de miljarden van de stimulus wet worden ingezet (Cels et al., 2010). De gegevens op *Recovery.gov* worden op een dusdanige manier aan burgers beschikbaar gesteld dat deze door computers gelezen kunnen worden, en daarmee door iedereen met een beetje technische kennis als input gebruikt kunnen worden voor andere toepassingen.

Hiermee maakt het deel uit van de grotere trend rond *Open Data*, waarbij overheden en andere organisaties voorheen interne informatie via het internet toegankelijk maken aan iedereen. Dit gebeurt op dit moment vooral nog in de Angelsaksische landen, volgens één lezing omdat de meeste pleitbezorgers van Open Data daar ook vandaan komen ('Data and transparency,' 2010). Een grote lobbygroep die zich inzet voor Open Data, the Sunlight Foundation, verwijst met haar naam naar een beroemde uitspraak van *Supreme Court Justice Louis Brandeis*: '*sunlight is the best disinfectant*', wat in de Amerikaanse politiek welhaast een spreek-

woord is geworden om aan te geven dat openheid en transparantie de beste middelen zijn tegen corruptie en mismanagement (Brandeis, 2009; Sunlight Foundation, n.d.).

Open Data is op twee punten vernieuwend: allereerst worden datasets via web 2.0 publiek toegankelijk gemaakt die voorheen alleen intern gebruikt werden (zoals de *Combined Online Information System (COINS)* database waarmee Britse departementen hun uitgaven doorgeven aan de *Treasury*), en ten tweede gebeurt dit op een manier die het mogelijk maakt deze informatie te hergebruiken en bijvoorbeeld te combineren met andere datasets. De Amerikaanse overheid publiceert openbare datastromen op *data.gov*, en heeft inmiddels navolging gekregen van onder meer de Britse (*data.gov.uk*, sinds november 2010), Canadese (*data.gov.ca*, sinds maart 2011), Australische (*data.gov.au*, sinds maart 2011), en een groot aantal lagere overheden.

De Britse overheid publiceert op deze manier bijvoorbeeld elke maand per ministerie alle uitgaven van meer dan 25.000 pond, en bovendien is de volledige inhoud van alle overheidscontracten met een waarde boven dit bedrag zichtbaar. Ook worden de inkomens van topambtenaren gepubliceerd, veel (prestatie)gegevens van bijvoorbeeld scholen (waaronder het aantal leerlingen dat gratis schoollunches ontvangt (lees: kinderen uit families met lage inkomens), en de moedertaal (lees: etnische achtergrond) van leerlingen) en ziekenhuizen (van gedetailleerde uitgaven tot sterftegevallen, en de kwaliteit van gebouwen en het eten) en misdaadstatistieken van de politie (zoals het aantal gebiedsverboden).

Ook internationale organisaties zoals de Verenigde Naties, OECD en de Wereldbank verantwoordden zich inmiddels over hun handelen door een groot aantal Open Data sets te publiceren. Nederland loopt op dit gebied een paar jaar achter, hoewel er door verschillende actoren een voorzichtig begin ermee wordt gemaakt: zo maakt de gemeente Rotterdam bijvoorbeeld via *RotterdamOpenData.org* data openbaar over hoe vol parkeergarages zijn en welke bruggen op het punt staan open te gaan.

De overheid heeft een schat aan informatie die tot voor kort alleen door de overheid gebruikt kon worden. Deze data zijn in het verleden verzameld met het doel ons (de maatschappij) beter te kunnen controleren, maar kunnen, nu we als burgers grip op hebben naar aanleiding van de Open Data-beweging, juist ook andersom gebruikt worden om de overheid te monitoren en te controleren. Maar niet alleen door de inhoud van de gegevens, maar ook de manier waarop ze gepubliceerd worden, komen nu innovatieve toepassingen en verrassende nieuwe inzichten tot stand. Open Data gegevens worden op een vaste, machineleesbare manier aangeboden, waardoor het voor iedereen die een beetje handig is met technologie, mogelijk is om deze data te gebruiken voor hun eigen doeleinden, al dan niet gecombineerd met andere datastromen. Waar overheidsinformatie voorheen eerst overgetypt of anderszins tot een ander *format* verwerkt moest worden, kunnen deze datastromen nu als basis dienen voor journalistiek of wetenschappelijk onderzoek, maar ook voor nieuwe websites en apps, die op innovatieve wijze gebruik maken van overheidsgegevens ('Apps,' 2011).

Vooralsnog zijn vooral praktische datastromen door programmeurs omgezet tot nieuwe toepassingen. Zo bestaat er bijvoorbeeld een app voor smartphones waarop gebruikers in Londen kunnen zien hoeveel gemeentelijke huurfietsen (de zogenaamde 'Boris bikes') er bij een standplaats beschikbaar zijn, en een ASBOrometer app (Jeff Gilfelt, 2010) die de dichtheid van ASBO's — *anti-social behaviour orders* — op een kaart laat zien, een maat voor het aso-gehalte van een wijk. Dankzij gegevens van de gemeente Rotterdam bestaat er een app die laat zien welke bruggen openstaan of binnenkort opengaan, zodat automobilisten die van en brug gebruik moeten maken, de snelste route kunnen kiezen en niet voor een openstaande brug hoeven te wachten ('Bridgie | Rotterdam Open Data,' 2011). Door publieke verantwoordingsdata op deze manier te publiceren, kunnen deze ook tot dergelijke nieuwe toepassingen leiden.

Door burgers geïnitieerde verantwoording

Web 2.0 geeft burgers de kans om zich te verenigen, en samen de overheid tot verantwoording te roepen. Dankzij internet in het algemeen en sociale media in het bijzonder is het voor burgers mogelijk geworden eenvoudig informatie te delen en bundelen, terwijl dit vroeger voorbehouden was aan kapitaalkrachtige organisaties (Howe, 2006, 2008). Tegelijkertijd worden burgers steeds mondiger, en stellen hogere eisen aan de overheid, en uiten deze in groten getale via social media.

Op de Cityportal van de gemeente Rotterdam ('Cityportal Rotterdam,' 2010) kunnen burgers klachten doorgeven over bijvoorbeeld kapotte straatverlichting of zwerfvuil. Deze meldingen

zijn voor iedereen zichtbaar, en omdat ze op een kaart geplot worden, kan iedereen snel nagaan wat er zoal speelt in zijn eigen buurt. Ook wordt bij elke klacht vermeld of ze al verhopend is, en in geval van vertraging, wat de reden hiervoor is. Hierdoor is deze site niet alleen handig voor de burger die wil dat de straatverlichting in zijn straat gerepareerd wordt, maar ook voor de gemeente Rotterdam om te laten zien hoe goed ze is in het verhelpen van dergelijke klachten. Waar voorheen alleen de klagende burger en een aantal ambtenaren wisten van het bestaan van de melding, kan nu iedereen zien waarover geklaagd wordt, en hoe snel deze problemen worden verholpen.

De Britse site FixMyStreet.com, en de Nederlandse versie VerbeterDeBuurt.nl, doen ongeveer hetzelfde, met het belangrijke verschil dat de rollen zijn omgedraaid: het gaat hier niet om sites van overheidsorganisaties waar burgers klachten kunnen melden, maar om particulier initiatief. Deze sites verzamelen ideeën en klachten, om ze vervolgens in gebundelde vorm aan lokale overheden aan te bieden. Ook hier heeft de overheid de mogelijkheid om naar de burgers te communiceren wat er gedaan is om problemen te verhelpen. Hierbij is het mogelijk om verschillende gemeenten met elkaar te vergelijken en dus *peer pressure* te creëren: welke gemeente heeft de meeste openstaande klachten, en welke is het snelst in het verhelpen van issues?

Mondige burgers gebruiken *crowd sourcing* voor meer dan alleen klagen over alledaagse dingen als kapotte straatverlichting. De open source applicatie Ushahidi ('Ushahidi: Open Source Crowdsourcing Tools,' 2010), ontwikkeld door de Keniaanse juriste

en blogger Ory Okolloh (Okolloh, 2009; Schumpeter, 2010) om misstanden rond de chaotisch verlopen verkiezingen in Kenia in 2007 in kaart te brengen, kan worden ingezet in uiteenlopende (crisis)situaties. Binnen een halfuurtje kan een site worden opgezet waar ooggetuigen via sms of e-mail kunnen rapporteren wat er ter plekke gebeurt. Deze meldingen worden in real-time op een kaart gezet, zo dat meteen duidelijk wordt waar probleemgebieden zich bevinden. Dit is vooral nuttig gebleken in situaties waar traditionele media moeilijk kunnen werken, zoals bij overheidsfalen, in gevaarlijke situaties of in afgelegen gebieden. Het systeem kan gebruikt worden om allerlei incidenten in kaart te brengen: van voedseltekorten tot intimidatie bij stemlokalen. Ushahidi is, naast het geweld rond de Keniaanse verkiezingen, ook ingezet bij onder meer de overstromingen in Australië en Pakistan, aardbevindingen in Japan, Haïti en Chili, en verkiezingen in India en Sudan (Meier, 2009; Meier & Brodock, 2008; Okolloh, 2009; Schumpeter, 2010; 'Ushahidi: Open Source Crowdsourcing Tools,' 2010).

Ushahidi kan dus, net als FixMyStreet.com, gebruikt worden om problemen te bundelen en hiermee om actie van de overheid te vragen, maar ook om de falende overheid ter verantwoording te roepen, of zelfs aan de schandpaal te nagelen met als uiteindelijk doel verbetering af te dwingen. Een website met een vergelijkbaar doel is *I Paid A Bribe* (IPAB), een anticorruptiesite in India van de non-profitorganisatie Janaagraha ('people power'), die ernaar streeft de prijs van corruptie bloot te leggen (Janaagraha, 2011; Mukti Jain Campion, 2011; The World Bank, 2011). Iedereen in India kan verslag doen van de smeer-

gelden die ze hebben moeten betalen voor alledaagse handelingen, zoals het aangeven van de geboorte van een kind, of het verkrijgen van een paspoort of visum. Naast *I paid a bribe*-rapportages, is het ook mogelijk om een 'I didn't pay a bribe'-verslag in te dienen, over de toestanden die het weigeren van smeergeld betalen opleveren. Tot slot is er de 'I didn't have to pay a bribe' categorie, om de verrassing kwijt te kunnen dat er eens niet betaald hoefde te worden.

Hoewel het vaak om – voor Europese begrippen – kleine bedragen gaat, van een paar honderd tot een paar duizend rupees (NB: duizend rupees is ongeveer 15 euro), is er toch al voor een totaal van omgerekend acht miljoen euro gerapporteerd (stand medio juni 2011). IPAB heeft inmiddels dan ook navolging gevonden in Uganda, Kenya, Pakistan, Bangladesh en China ('Chinese copy Janaagraha model,' 2011).

Conclusies en reflecties

In dit artikel hebben wij een aantal voorbeelden beschreven van dynamische verantwoording door web 2.0. Overheden maken via deze weg data openbaar, die burgers vervolgens kunnen gebruiken voor innovatieve toepassing en verrassende inzichten. En burgers kunnen web 2.0 ook gebruiken om hun krachten te bundelen en overheden tot de verantwoording te roepen.

Wat betreft overheidsgeïnitieerde verantwoording zien we dat Nederland achterloopt op de Engelstalige landen; hoewel een groot aantal organisaties zich enthousiast (maar vooralsnog weinig gestructureerd) heeft aangemeld voor accounts bij diensten als Twitter en Facebook, is het aantal overheids-datastromen dat naar buiten wordt

gebracht nog bescheiden. Dit roept de vraag op of de Nederlandse overheid ook mee zou moeten in de Open Data-beweging onder het motto dat zonlicht het beste desinfectiemiddel is. Of is het raadzaam Sir Arnold te volgen en zijn redenering dat je alleen kunt verbergen wat je verkeerd doet, als je geen potentiekijkers toestaat?

Uiteraard is de keuze waar de Nederlandse overheid zich voor gesteld ziet niet zo zwart-wit. Een aantal datasets zou in elk geval naar buiten kunnen worden gebracht, de vraag is alleen welke en hoe dat moet gebeuren. In Rotterdam is het Open Data-experiment bijvoorbeeld voorsnog beperkt tot - vanuit bestuurskundig oogpunt - weinig spannende gegevens over bruggen die al dan niet openstaan, of parkeergarages die vol staan of nog plaats hebben. In Groot-Brittannië worden ook gedetailleerde budgetgegevens gepubliceerd, en bijvoorbeeld organogrammen van ministeries, compleet met salarissen en de contactgegevens van hoogste ambtenaren. Ook gedetailleerde prestatiegegevens van scholen en ziekenhuizen zijn openbaar toegankelijk. De vraag hierbij is echter wat je bereikt door dergelijke data te verstrekken: help je een school die slecht presteert als je prestatiecijfers op een dergelijk detailniveau publiceert, of jaag je de school daar juist de afgrond mee in? Is het handig om statistieken over de etniciteit van leerlingen te publiceren, of zorg je daarmee alleen maar dat witte scholen nog witter worden? Dat zijn vragen die vooraf besproken moeten worden en waar een politiek besluit over genomen moet worden, en wel op korte termijn, want als andere landen meer en meer data blijven vrijgeven, zal de vraag binnenkort niet zijn welke data

de Nederlandse overheid zou moeten publiceren, maar waarom bepaalde data nog altijd geheim is.

Wat betreft de burgergeïnitieerde verantwoording - of vraag om verantwoording - moet de overheid zich afvragen hoe om te gaan met dergelijke initiatieven. Daarbij zal het, in elk geval (zo is te hopen) in de Nederlandse context voorsnog niet gaan om sites als I paid a bribe, maar voornamelijk om alledaagse vraagstukken, zoals de vervanging van een lamp. Overheden hebben dan de kans slagkracht en responsiviteit te tonen door snel en adequaat te reageren op deze signalen. Daar hoort ook bij aangeven als een bepaalde actie niet mogelijk is of langer zal duren en wat daar de redenen voor zijn. Maar web 2.0 kan ook belangrijke instrumenten bieden in gevallen van rampen of om corruptie en machtmisbruik aan de kaak te stellen. Dit kan leiden tot gênante vertoningen, zoals de veiligheidsregio Rotterdam die via Twitter hoort over de brand bij Chemie-Pack (Stafdirectie Risico- en Crisisbeheersing, 2011), maar zou ook productief kunnen worden ingezet.

Dynamische verantwoording door web 2.0 betekent ook een verschuiving van de macht: niet meer een handvol parlementair journalisten, maar miljoenen burgers controleren de overheid. Vanuit democratisch oogpunt is deze ontwikkeling toe te juichen, maar ze roept ook een aantal bestuurskundige vragen op. Kan door web 2.0 iedereen een *armchair auditor* worden, of is dat voorbehouden aan de technisch-kundige elite (in het Engels - enigszins denigrerend - aangeduid als *digerati*)? En zijn alle middelen geoorloofd, zoals bijvoorbeeld het lekken van vertrouwelijke gegevens via initiatie-

ven als WikiLeaks? Wat betekent ambtelijke professionaliteit nog als burgers ook zelf met data aan de slag kunnen gaan? Worden ambtenaren dan alleen dataverzamelaars? Dit zijn de vragen die toekomstig bestuurskundig onderzoek naar dynamische verantwoording onder andere moet behandelen.

Literatuur

- Apps. (2011). *data.gov.uk*. Retrieved June 17, 2011, from <http://data.gov.uk/apps>.
- Behn, R.D. (2001). *Rethinking democratic accountability*. Washington DC.: Brookings Institution Press.
- Bellamy, R., & A. Palumbo (2010). *Political Accountability*. Farnham: Ashgate.
- Bovens, M., & T. Schillemans (2009). Publieke Verantwoording: Begrippen, vormen en beoordelingskaders. In M. Bovens & T. Schillemans (Eds.), *Handboek publieke verantwoording* (pp. 19-34). Den Haag: LEMMA.
- Brandeis, D.L. (2009). *Other people's money: and how the bankers use it*. Eastford CT: Martino Pub.
- Bridgie | Rotterdam Open Data. (2011, January 10). *Rotterdam Open Data*. Retrieved June 17, 2011, from <http://www.rotterdamopendata.org/2011/01/bridgie/>.
- Cels, S., van Twist, M., de Jong, J., & P.M. Karré (2010). Recovery.Gov: een experiment in dynamische verantwoording. *Bestuurskunde*, 19(2010-1), 38-48.
- Chinese copy Janaagraha model. (2011, July 14). *The Economic Times/Times of India*. Bangalore. Retrieved from <http://economictimes.indiatimes.com/news/politics/nation/chinese-copy-janaagraha-model/articleshow/8847257.cms>
- Cityportal Rotterdam. (2010). *Cityportal Rotterdam: Meldingen Op Kaart*. Retrieved October 31, 2010, from <http://appl.gw.rotterdam.nl/msb.meldingen-formulier/MeldingenOpKaart.aspx>.
- Data and transparency: Of governments and geeks. (2010, February 4). *The Economist*. Retrieved from <http://www.economist.com/node/15469415>.
- Greater Manchester Police – crime prevention, safety, police jobs. (2010). Retrieved October 31, 2010, from <http://www.gmp.police.uk/>.
- Howe, J. (2006). The rise of crowdsourcing. *Wired magazine*, 14(6), 1-4.
- Howe, J. (2008). *Crowdsourcing: why the power of the crowd is driving the future of business* (1st ed.). New York: Crown Business.
- Janaagraha. (2011). *I PAID A BRIBE*. Retrieved June 16, 2011, from <http://www.ipaidabribe.com/>.
- Jeff Gilfelt. (2010, February 7). Guest Post: How I built ASBORometer. *data.gov.uk*. Retrieved June 17, 2011, from <http://data.gov.uk/blog/guest-post-how-i-built-asborometer-jeff-gilfelt>.
- Meier, P.P. (2009). Ushahidi: From Cloudsourcing to Crowdfunding. Blog in: *iRevolution*, March.
- Meier, P.P., & K. Brodock (2008). *Crisis Mapping Kenya's Election Violence: Comparing Mainstream News, Citizen Journalism and Ushahidi*. Harvard Humanitarian Initiative.
- Mukti Jain Campion. (2011, June 5). Bribery in India: A website for whistleblowers. *BBC News*. Retrieved June 6, 2011, from <http://www.bbc.co.uk/news/world-south-asia-13616123>
- Mulgan, R.G. (2003). *Holding power to account: accountability in modern democracies*. Basingstocke: Palgrave Macmillan.
- Okolloh, O. (2009). Ushahidi, or 'testimony': Web 2.0 tools for crowdsourcing crisis information. *Participatory Learning and Action*, 59(1), 65-70.
- Open Government. (1980, February 25). Yes, Minister. BBC.
- Police in 24-hour Twitter project. (2010, October 15). *BBC News*. Retrieved from <http://www.bbc.co.uk/news/uk-england-manchester-11537806>
- Schillemans, T., Vanhommerig, I., & M. van Twist (2012). Innovations in Accountability. Learning through Interactive, Dynamic and Citizen-Initiated Forms of Accountability. *Public Performance Management Review*, accepted for publication.
- Schumpeter, J. (2010, September 23). Schumpeter: The wiki way. *The Economist*. Retrieved from <http://www.economist.com/node/17091709>.
- Stafdirectie Risico- en Crisisbeheersing. (2011). *GRIP 2 Zeer grote brand Chemie-Pack Moerdijk, 05-01-2011 (Evaluatierapport)*. Evaluatierapport. Rotterdam: Veiligheidsregio Rotterdam-Rijnmond.
- Sunlight Foundation. (2009, May 26). *Brandeis And The History Of Transparency*. Retrieved June 19, 2011, from <http://sunlightfoundation.com/blog/2009/05/26/brandeis-and-the-history-of-transparency/>.
- The World Bank. (2011, January 12). *I Paid A Bribe | Exploring the interactions among public opinion, governance, and the public sphere*. Communication for Governance & Accountability Program (CommGAP). Retrieved June 16, 2011, from <http://blogs.worldbank.org/publicsphere/i-paid-bribe>.
- Ushahidi: Open Source Crowdsourcing Tools. (2010). Retrieved October 31, 2010, from <http://www.ushahidi.com/>.
- Vanhommerig, I., & M. van Twist (2011). *Innovation in accountability: Content, form and symbolism of new accountability arrangements*. Workshop Researching Accountability. Presented at the Public Matters, Utrecht University School of Governance.